

A dalt tot està tranquil

Col·lecció Raigs globulars

(1)

A dalt tot està tranquil

Gerbrand Bakker

Traducció de Maria Rosich

Raig verd
editorial

Aquest llibre va ser publicat amb el recolçament de la Fundació neerlandesa de lletres.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

La cita entre cometes de la pàgina 209 procedeix del poema «Onder water» [*Sota l'aigua*, Poemes (1961)], Guillaume van der Graft

Primera edició: març 2012

© 2006 by Gerbrand Bakker and Cossee Publishers,
Amsterdam

© de la traducció, Maria Rosich

© d'aquesta edició, Raig Verd Editorial, 2012

© de la fotografia de Gerbrand Bakker, Ella Tilgenkamp

Disseny de la coberta: Noemí Giner

Il·lustració de la coberta: Gaetà Mestieri

Disseny editorial: Ana Varela

Corrector: Gerard Malet

Publicat per Rayo Verde Editorial S.L.

Comte Borrell 115, àtic 2^a

Barcelona 08015

raigverd@raigverdeditorial.cat

www.raigverdeditorial.cat

Impressió: Romanyà Valls - Capellades

Dipòsit legal: b-5321-2012

ISBN: 978-84-15539-03-2

Imprès a Espanya - *Printed in Spain*

L'editorial expressa el dret del lector a la reproducció total o parcial d'aquesta obra per a ús personal.

I

1

He pujat el pare a dalt. Primer l'he assegut en una cadira i he desmuntat el llit. Seia com un vedellet acabat de néixer abans que la mare el netegi a llepades; el cap trontollant incontroladament i la mirada perduda. He tret les mantes, els llençols i la funda del matalàs d'una tirada, he col·locat el matalàs i els travessers del llit contra la paret i he descargolat el capçal i el peu dels laterals. He procurat respirar per la boca tant com he pogut. L'habitació de dalt (la meva), ja l'havia buidada.

—Què fas? —m'ha preguntat.

—Canvies d'habitació —he dit.

—Em vull quedar aquí.

—No.

He deixat que conservés el seu llit. Fa més de deu anys que una meitat del llit queda freda cada nit, però encara està coronada per un coixí. Un cop a l'habitació de dalt, he tornat a muntar el llit, amb els peus cap a la finestra. He posat alces sota les potes i he fet el llit amb llençols nets i dues coixineres netes. Després he carregat el pare escales amunt. Tan bon punt l'he agafat de la cadira, m'ha clavat la mirada i no ha

desviat els ulls fins que l'he deixat al llit i hem tingut les cares a tocar.

—Puc caminar tot sol —ha dit, a bones hores.

—No, no pots.

Per la finestra ha vist coses que no s'esperava.

—Estic molt amunt.

—Sí. Així pots mirar cap a fora i no només veus el cel.

Malgrat que érem en una altra habitació i que els llençols i les fundes de coixí eren nets, se sentia olor de resclosit. El pare feia olor de resclosit i de florit. He deixat ajustada una de les dues finestres. Fora feia fresca i hi havia silenci; al freixe tort del jardí només li queden unes quantes fulles arrugades a les branques més altes. Molt lluny, he vist tres ciclistes pel dic. Si m'hagués apartat, el pare també els hauria pogut veure. No m'he mogut d'on era.

—Fes venir el metge —ha dit el pare.

—No —he contestat. He fet mitja volta i he sortit de l'habitació.

Just abans que es tanqués la porta, ha cridat:

—Ovelles!

Al terra de la seva antiga habitació hi havia un rectangle de pols una mica més petit que el llit. He buidat l'habitació. Les dues cadires, les tauletes de nit i el tocador de la mare, els he posat a la sala. En un racó de l'habitació, he entaforat dos dits sota la moqueta. He recordat la veu de la mare dient «No l'encolis». Va ser fa una eternitat, quan el pare es disposava a agenollar-se amb un pot de cola a la mà esquerra i un pinzell a la dreta, i nosaltres estàvem mig estabornits per culpa dels vapors penetrants. «No ho encolis, que d'aquí deu anys vull canviar el terra». La part de sota de la moqueta se m'esmicolava entre els dits. L'he enrotllada i me l'he enduta cap a fora passant per la sala de munyir, i de cop, al mig del pati, no he sabut què n'havia de fer. He deixat que em cai-

gués de les mans allà mateix. L'estrèpit inesperat ha espantat un parell de gralles que han fugit volant dels arbres que marquen el límit de la finca.

Al terra de l'habitació hi ha plaques d'aglomerat, amb la banda rugosa cap amunt. Després de passar l'aspiradora, he agafat una brotxa ampla i els he donat una mà de pintura base grisa sense haver-les fregat amb paper de vidre primer. Mentre feia l'última tira, davant de la porta, he vist les ovelles.

Ara sóc a la cuina esperant que la pintura s'assequi, i després podré despenjar aquell quadre depriment i fosc del ramat d'ovelles negres. Vol veure les seves ovelles, doncs au, clavaré un clau a la paret del costat de la finestra i hi penjaré el quadre. La porta de la cuina és oberta i la de l'habitació, també, així que des d'on sec veig el quadre per damunt del tocador i de les dues tauletes de nit, però és tan llòbrec i apagat que per molt que l'escodrinyo no hi aconsegueixo distingir cap ovella.

2

Plou i el fort vent ha fet caure les últimes fulles del freixe. El novembre ha deixat de ser límpid i plàcid. M'he quedat l'habitació dels pares. He pintat les parets i el sostre de blanc, i he donat la segona mà de pintura base a les plaques de conglomerat. He pujat les cadires, el tocador de la mare i les dues tauletes de nit. N'he posat una al costat del llit del pare, i la resta de mobles, a l'habitació buida que hi ha al costat. L'habitació d'en Henk.

Les vaques fa dos dies que no surten. A l'hora de la munyida estan inquietes.

Aquest matí el lleter ha hagut de frenar tan de sobte davant de la moqueta enrotllada (que encara és al mig del pati), que si la tapa rodona de la cisterna del camió hagués estat oberta,

s'hauria vessat la meitat de la llet, com un sortidor. Quan he entrat a la sala de munyir, me l'he trobat renegant fluixet per a si mateix. Hi ha dos lleters; aquest era el més gran, el sorrut. Crec que deu tenir la meua edat, més o menys. Li queden un parell d'anys i ja es jubilarà.

La meua nova habitació està totalment buida, excepte pel llit. Pintaré el fustam; els sòcols, les finestres i la porta. Potser del mateix color que el terra, encara no m'he decidit. Tinc al cap posar-hi un to blau grisós; el color del llac IJssel un dia d'estiu amenaçat per núvols foscos carregats de trons a la llunyania.

Devia ser cap a finals de juliol o començament d'agost que van passar per aquí dos nois en canoa. No és gaire habitual; les rutes de canoa oficials no passen per davant de la meua granja, aquí només hi vénen els que tenen ganes d'explorar. Duïen el tors nu, feia calor, els músculs dels braços i les espatlles lluïen sota els rajos del sol. Jo era al costat de la casa, sense que em veïessin, mirant com intentaven bloquejar-se el pas l'un a l'altre. Els rems xipollejaven entre els nenúfars grocs de l'aigua. La canoa del davant va quedar entravessada i la punta es va enganxar a la vora. El noi va mirar cap a la meua granja.

—Mira —va dir al seu company, un xic pèl-roig i pigat amb les espatlles cremades pel sol—. En aquesta granja sembla que no passi el temps; aquí, al costat de la carretereta, tant podria ser 1967 com 1930.

El pèl-roig va observar atentament la meua granja, els arbres i el tros on hi havia els ases.

Vaig dreçar les orelles.

—Sí —va dir, al cap de molta estona—. Són antiquats, aquests ases.

El noi de la canoa del davant es va separar de la vora i va tornar a enfocar la proa en la direcció que seguien. Va dir alguna cosa a l'altre. No vaig sentir què, perquè una gamba roja va

començar a esvalotar. Una gamba roja que anava tard; normalment, cap a finals de juny ja han desaparegut totes. El noi pèl-roig va seguir l'altre lentament, sense apartar la mirada dels meus dos ases. Jo no podia anar enlloc; per aquell costat de la casa no hi havia res en què pogués ocupar-me. Em vaig quedar immòbil, aguantant la respiració.

Em va veure. Vaig pensar que diria alguna cosa a l'altre noi; havia entreobert els llavis i girava el cap. Però no va dir res. Va mirar i em va deixar passar inadvertit pel seu company. Poc després van girar cap al canal d'Opperwouder i els nenúfars van surar fins a ajuntar-se de nou. Vaig sortir al camí per seguir-los amb la vista. Al cap d'uns quants minuts ja no en sentia les veus. Em vaig girar i vaig intentar mirar-me casa meva amb els seus ulls.

—1967 —vaig dir en veu baixa, i vaig remenar el cap. Per què aquest any, justament? Un dels nois havia dit l'any; l'altre, el de les pigues i les espatlles, m'havia vist. Aquell dia feia molta calor, a mitja tarda. Gairebé havia arribat l'hora de recollir les vaques. Em sentia les cames inesperadament feixugues, i la tarda era indolent i buida.

3

Pujar un rellotge de peu escales amunt és una feinada infernal.

Faig servir taulons llargs i llisos, teles i trossos de porexpan. A la caixa del rellotge tot dringa i belluga. El tic-tac de les agulles em feia sortir de polleguera, però em costava aturar-lo cada nit. A mitja escala he de descansar uns quants minuts. Potser a ell també el farà parar boig, allà dalt; però sempre pot tranquil·litzar-se amb el seu quadre de les ovelles.

—El rellotge? —pregunta quan entro a l'habitació.

—Sí, el rellotge —el col·loco just darrere la porta, estiro els pesos i dono una empenyeta al pèndol. L'habitació s'omple de

seguida de temps que fa tic-tac lentament. Quan la porta sigui tancada, el pare podrà veure quina hora és.

Dóna una ullada a l'esfera i diu:

—Tinc gana.

—Jo també tinc gana, de vegades —replico. El rellotge continua fent tic-tac tranquil·lament.

—Les cortines estan tancades —diu aleshores.

Vaig cap a la finestra i les obro. Ja no plou i el vent ha amainat. L'aigua de la sèquia està alta i vessa per damunt de la presa.

—He d'anar al molí —em dic per a mi mateix i per al vidre. Potser també ho dic per al pare.

—Què?

—No res.

Ajusto la finestra fixant-la amb el ganxo i penso en l'espai que ha quedat buit a la sala.

A la cuina em preparo unes llesques de pa amb mantega i formatge. Les engoleixo a cuita corrents per la impaciència. Encara no s'ha acabat de fer el cafè que ja m'he plantat al menjador. Estic sol, ho hauré de fer sol. Arrossego el sofà sobre una de les teles que he fet servir per al rellotge. El tragino pel passadís fins a la recuina, i després trec les dues butaques per la porta principal i les deixo al costat de la carretera. També porto a la recuina la resta de mobles. Per poder moure el bufet, no tinc més remei que buidar-lo del tot. En acabat, per fi puc ficar els dits sota la moqueta. Aquesta era més cara, no s'esmicola entre les meves mans. Mentre l'enrotllo em plantejo guardar-ne un tros; que no podria fer servei per a alguna cosa? No se m'acut res. El rotlle és massa feixuc per carregar-lo a pes de braços, o sigui que l'arrossego pel camí de grava i pel pontet en direcció a la carretera. Quan torno veig el telèfon al passadís. Truco a l'ajuntament per dir que tinc residus voluminosos per recollir. El cafè fumeja sobre la placa que el manté calent.

De camí cap al molí veig una cosa que fa dies que veig i m'inquieta: una ocellada que, en lloc de viatjar de nord a sud, es mou dispersa en totes direccions i no deixa de fer giragonses. Només se sent el soroll de batre d'ales. La bandada està formada per garses de mar, cornelles i gavians. Això és el que té d'estrany: mai no havia vist aquestes tres espècies volant juntes. Té un no sé què de sinistre. O potser sí que ho havia vist abans i mai no m'havia inquietat d'aquesta manera? Després d'observar-los una estona més, m'adono que hi ha quatre espècies d'ocells: entre els grans gavians argentats també volen gavines comunes, que són força més petites. Passen rabents les unes al costat de les altres, no hi ha grups separats, és com si estiguessin confuses.

El molí és un molinet Bosman de ferro. En un costat de la cua hi diu «Bosman Piershil»; a l'altre costat es pot llegir «Núm. 40832» i «Ned Oct». Abans pensava que volia dir octubre, ara sé que són les inicials de la patent. Aquest molinet que serveix per dessecar busca el vent per si sol quan la cua està perpendicular al ramell, i no para de girar i treure aigua fins que plegues la cua en una guia que hi ha, de manera que quedi paral·lela al ramell. Ara el que faig és desplegar la cua amb l'ajuda d'una barra que en penja. És un molinet esvelt i molt bonic, té un aire americà. Justament per això, i perquè té una base de formigó a la sèquia, i perquè ens agradava molt l'olor de greix, en Henk i jo veníem sovint aquí, a l'estiu. Era un lloc diferent. Cada any venia un senyor de la casa Bosman a fer una revisió del molí, i fins i tot ara, que fa anys que no ve ningú de la casa Bosman, encara funciona perfectament. Em quedo una estona mirant l'aigua que s'esborrifa al canal.

Torno fent marrada i compto les ovelles. Encara hi són totes. Vint-i-tres, i el marrà. Les ovelles tenen les anques vermelles, d'aquí a poc temps trauré el marrà. Primer s'escapen de mi, i quan m'acosto més a la tanca, comencen a seguir-me.

M'aturo a la porta. A uns deu metres de distància, s'aturen, formen una filera i em miren totes; al mig hi ha el marrà, amb el seu cap quadrat. Em fa sentir incòmode.

Al pati, veig la moqueta, feta malbé per la pluja, i decideixo treure-la, també.

Poc abans d'anar a munyir, rastello una mica la grava del jardí del davant. Comença a fer-se fosc. Els nens dels veïns, en Teun i en Ronald, s'han ficat sota la moqueta (la més cara). L'han desenrotllada a mitges i l'han estesa sobre dues cadires. Fa un parell de dies es van presentar a la porta principal cap a les set de la tarda. Van sostenir en alt uns fanalets fets amb unes remolatxes que havien buidat per dins, i van cantar una cançó neta desafinant de mala manera. Els seus caparrons emocionats es van tornar encara més vermells amb la llum suau de les remolatxes. Els vaig recompensar amb un Mars. Ara tenen una llanterna cada un.

—Ei, Helmer! —criden per un forat que han fet (amb un ganivet?) a la moqueta—. Això és casa nostra!

—Quina casa tan bonica! —crido jo, repenjat al rastell.

—I també tenim llum!

—Ja ho veig.

—Hi ha una inundació!

—L'aigua ja torna a baixar —els tranquil·litzo.

—Dormirem aquí.

—No ho crec —dic jo.

—Jo crec que sí —diu en Ronald, el petit.

—No, senyor.

—Anirem a casa —sento que li diu en Teun, fluixet—. Aquí no tenim res per menjar.

Miro cap a dalt, a la finestra de l'habitació del pare.

Està a les fosques.

—Enguany vull celebrar sant Nicolau —diu.

—Sant Nicolau? —en aquesta casa no s'ha celebrat el dia de sant Nicolau des que va morir la mare—. Per què?

—És una festa tan maca.

—I com vols que ho fem?

—Doncs com sempre.

—Com sempre? Per celebrar sant Nicolau s'han de comprar regals.

—Sí.

—Sí. I com penses comprar regals, tu?

—Els has de comprar tu.

—Els meus també?

—Sí.

—Però aleshores ja sabré què em toca.

No vull parlar tanta estona amb ell; només treure el cap i anar-me'n de seguida. El tic-tac del rellotge de peu omple l'habitació. Un bloc de llum de sol de la forma de la finestra il·lumina el vidre de l'armari, i el llum es reflecteix al quadre de les ovelles, que ara és força menys llòbrec. És un quadre estrany. De vegades hi sembla hivern, d'altres, estiu o tardor.

Quan faig per tancar la porta, crida:

—Set.

—Jo també tinc set, de vegades —tanco la porta amb força darrere meu i baixo les escales.

L'únic que ha tornat al menjador és el sofà. He trobat una tela gran a la lleixa de baix de l'armari encastat de la meva habitació. Potser la mare havia volgut fer-se un vestit amb aquesta tela, tot i que crec que és una mica massa gran per a això. Queda bé sobre el sofà. El terra té el to gris de la pintura base. Quan la porta de l'habitació està oberta, el color s'estén fins

passat el llindar, que està pintat del mateix color. Tots els sòcols, finestres i portes també estan pintats igual. El bufet és en un altre lloc, la prestatgeria baixa és a dalt. He llençat a la pila de fems totes les plantes que poden florir. No en quedaven gaires. Quan vagi a comprar pintura, també he de mirar persianes de làmines o enrotllables; les cortines de color verd fosc de l'habitació i la sala m'impedeixen respirar, i tinc la sensació que no només és perquè fa anys que no les espolsa ningú. He portat cap a dalt la resta de coses de l'armari encastat de l'habitació i he baixat la meva roba.

Per aquí hi ha gats. Gats espantadissos i esquívols. De vegades n'hi ha dos o tres, i un parell de mesos més tard, són nou o deu. Alguns van coixos o són escuats, uns altres (de fet, la majoria) semblen malalts. No hi ha manera de portar-ne el compte; no et sorprèn veure'n deu, ni tampoc veure'n dos. El pare solucionava el problema ficant la gatada en un sac de jute; després hi afegia una pedra i llençava el sac a la sèquia. Fa temps, al sac també hi ficava un drap vell que havia xopat amb un líquid que tenia a l'armariet dels verins. No sé pas què devia ser, aquell líquid. Cloroform? Però d'on podria haver tret una ampolla de cloroform? Que potser es podia comprar com si res, fa trenta anys? L'armari de color gris platejat amb una calavera i dos ossos creuats que hi ha penjat al cobert fa temps que ja no conté cap verí, això dels verins ja no es porta. Jo el faig servir per guardar-hi la pintura.

La primavera passada el vaig veure anant amunt i avall pel cobert arrossegant els peus i traginant platets de llet. No li vaig preguntar res, però vaig sospirar profundament, prou fort perquè em sentís. Al cap d'un parell de dies, els gatets ja hi estaven tan acostumats que tots bevien alhora d'un sol platet. Els va agafar i els va ficar en un sac.

No era un sac de jute, perquè ja no en tenim. Era una saca de paper on hi havia hagut pinso. Va lligar la bossa al parafang

de darrere de l'Opel Kadett amb un cordill que devia fer un metre de llarg.

Fa set anys li van fer la revisió per prorrogar-li el carnet de conduir. Ja li fallava tot i no va passar la revisió. Des d'aleshores no pot conduir, però va entrar al cotxe igualment. Els arbres que delimiten la finca verdejaven, i al voltant de les soques florien narcisos. Em vaig quedar a les portes del cobert, observant-lo. Va engegar el cotxe i immediatament va sortir disparat endavant amb un sotrac, de manera que va quedar clavat a la cadira i, després, va picar amb el front contra el volant. Aleshores va fer marxa enrere sense mirar per damunt de l'espatlla ni pel retrovisor. Es va passar una estona repetint el mateix moviment: endavant, embragar (el canvi de marxés gemegava) i endarrere, girant una mica el volant. Endavant i endarrere, endavant i endarrere, fins al punt que entre els arbres surava un nuvolet de gas del tub d'escapament. Va tornar a sortir del cotxe, va obrir molt serenament la saca i va voler llençar-la als fons. Va haver de recollir la bossa de terra fins a tres vegades; els seus braços ja no tenien força per fer moviments vigorosos.

—Les coses ben endreçades fan més goig —va dir quan va entrar al cobert.

Es va fregar el front i va fer el seu gest típic de «llestos» amb les mans; tenia un so aspre.

Vaig trigar una mica a moure'm de lloc. Després vaig acostar-me als fons a poc a poc. La saca no era al damunt de tot, havia caigut una mica, i no només per culpa de la gravetat, sinó també pels moviments de l'interior. Se sentien un grinyol molt fluixet i unes esgarrapades gairebé inaudibles. El pare havia fet una cosa mal feta i jo podia rectificar-la. M'hi vaig negar. Em vaig girar i em vaig allunyar dels fons fins que vaig deixar de sentir aquells sorollets, i no m'hi vaig tornar a atansar fins que van desaparèixer el sorollet i el moviment.

Vol celebrar sant Nicolau, perquè «és una festa tan maca».